

دست‌های خالی ایران در اسکار

امسال سینمای ایران گزینه‌های چندان قدرتمندی برای رقابت با فیلم‌های کشورهای دیگر در اسکار ندارد.

به گزارش سایت خبری پرسون، در شرایطی که آکادمی اسکار مهلت معرفی نمایندگان کشورهای مختلف برای رقابت در شاخه بهترین فیلم بین‌المللی اسکار ۲۰۲۳ را سوم اکتبر ۲۰۲۲ (۱۱ مهر ماه ۱۴۰۱) عنوان کرده است؛ به نظر می‌رسد برخلاف سالیان گذشته که شاهد رقابتی گرم در این حیطه بودیم، امسال سینمای ایران گزینه‌های چندان قدرتمندی برای رقابت با فیلم‌های کشورهای دیگر ندارد.

در شرایطی که حدود دو ماه بیشتر به موعد معرفی فیلم ایرانی به آکادمی اسکار باقی نمانده؛ سینمای ایران در این زمینه کاملاً سوت‌وکور و راکد است و نه‌تن‌ها هنوز اتفاقی در این وادی روی نداده که حرفی و حدیثی نیز در این زمینه شنیده نمی‌شود. حتی بدتر؛ تمایلی به صحبت در این مورد هم نیست.

محمد اطبایی که با هر متر و معیاری موفق‌ترین و پرکارترین پخش‌کننده خصوصی بین‌المللی سینمای ایران است، می‌گوید که «از صحبت درباره اسکار» کهر می‌زند و نمی‌خواهد در این مورد حرف بزند: «به خصوص که نه گوشی برای شنیدن وجود دارد و نه اینکه در این چند وقت اخیر فضایی مناسب برای حرف زدن هم وجود داشته و همه چیز در این مدت سیاسی دیده شده و سیاسی‌کاری و سیاه‌نمایی به شمار آمده.»

دیگر پخش‌کنندگان خصوصی سینمای ایران هم مانند اطبایی از ورود به بحث حضور ایران در بخش بین‌المللی اسکار گریزانند. نکته جالب‌تر اینکه فعالان نزدیک به نهادهای فرهنگی و هنر حاکمیتی نیز تلفن‌هایشان را خاموش کرده‌اند و ظاهراً -هنوز- نمی‌خواهند وارد این بحث شوند.

بگذریم از اینکه مروری کوتاه و گذرا بر اسامی فیلم‌های یک سال اخیر سینمای ایران نشان از این واقعیت ناراحت‌کننده دارد که حتی اگر هم اهمیتی نیز در کار بود، باز هم سینمای ایران فیلمی مناسب برای معرفی به اسکار نداشت.

اصلاً شاید به همین دلیل هم باشد که زمزمه‌هایی به گوش می‌رسد که ممکن است وزارت ارشاد و سازمان سینمایی قصد داشته باشند پیرو سیاست‌های کلی کشور در قبال آمریکا - و البته شاید هم به دلیل حضور احتمالی فیلم «عنکبوت مقدس» از سوی یکی از کشورهای آلمان، سوئد، دانمارک و فرانسه- اسکار سال ۲۰۲۳ را تحریم کرده و مانند اتفاقی که در دوره ریاست جواد شمقدری بر سازمان سینمایی پس از نمایش فیلمی که به ساحت پیامبر اکرم (ص) جسارت کرده بود رخ داد، از معرفی نماینده‌ای از سوی ایران برای حضور در رقابت بهترین فیلم بین‌المللی اسکار خودداری کنند که البته اگر این اتفاق بیفتد، یک بار دیگر نام سینمای ایران در یک بحث حاشیه‌ای و جنجالی دیگر مطرح خواهد شد.

مجموعه مطالبی که در پی می‌آید؛ با نگاهی به موضوع همیشه حساس معرفی نماینده ایران به آکادمی اسکار تنظیم شده‌اند. درباره اینکه معیارهای معرفی یک فیلم به اسکار چیست؛ قوانین حاکم بر بخش بین‌المللی اسکار چیست؛ کدام فیلم‌های ایرانی شانس معرفی به اسکار را دارند و البته در صورت معرفی آیا شانس در آکادمی خواهند داشت؟!

چه فیلم‌هایی می‌توانند در رقابت اسکار حضور یابند؟!

در شرایطی که آخرین حضور موفق سینمای ایران در اسکار با فیلم «فروشنده» اصغر فرهادی بوده و در تمام پنج سال بعد از اسکار «فروشنده» سینمای ایران حتی با فیلم‌های خود اصغر فرهادی هم در اسکار به جایی نرسیده، به نظر می‌رسد که امسال هم نمی‌توان شانس زیادی برای سینمای ایران در اسکار ۲۰۱۸ قائل بود.

شاید به این دلیل باشد که در حدود دو ماه مانده به موعد معرفی نماینده‌های کشورهای مختلف به آکادمی اسکار اوضاع در ایران هنوز و همچنان سوت‌وکور است و به نظر می‌رسد هنوز فضا برای آغاز بحث و سخن درباره فیلم‌های حائز شرایط معرفی چندان جدی نشده است که همان‌گونه که گفته شد این موضوع شاید هم برگردد به این قضیه که سینمای ایران امسال گزینه‌ای پرشانس که همه در معرفی آن اجماع نظر داشته باشند، ندارد.

منظور از چنین گزینه‌ای بی‌شک چیزی در مایه‌های فیلم‌های اصغر فرهادی است. فیلم‌هایی که حتی اگر هم نامزد نشود یا در آخر کار جایزه را نگیرد، ولی باز هم به دلیل شهرت و اعتبار کارگردانش، نام ایران را از همان ابتدا در تمام گمانه‌زنی‌ها مطرح خواهد کرد.

موعد معرفی فیلم‌ها

به گفته مسئولان آکادمی؛ مراسم اسکار ۲۰۲۳ در روز ۱۲ مارس برگزار خواهد شد و فیلم‌ها برای ثبت‌نام شرکت در این رویداد تا ۱۵ نوامبر ۲۰۲۲ فرصت دارند و البته رأی‌گیری اولیه نیز ۱۲ دسامبر خواهد بود.

رأی‌گیری کاندیداها هم بین ۱۲ و ۱۷ ژانویه ۲۰۲۳ اتفاق خواهد افتاد و البته در روز ۲۴ ژانویه ۲۰۲۳ نیز نامزدها معرفی خواهند شد. رأی‌گیری نهایی برای

معرفی برندگان نهایی هم بین ۲ تا ۷ مارس به انجام رسیده و همان‌طور که گفته شد مراسم نیز در روز ۱۲ مارس برگزار خواهد شد.

مهلت معرفی فیلم برای حضور در رقابت بهترین فیلم بین‌المللی، اما -که پیشترها به نام بهترین فیلم خارجی‌زبان یا بهترین فیلم غیرانگلیسی زبان شناخته می‌شد- تا تاریخ ۳ اکتبر یا یازدهم مهرماه تعیین شده است.

با این حال، هر فیلمی را نمی‌توان به‌عنوان نماینده ایران -یا هر کشور دیگری- به اسکار معرفی کرد. در واقع براساس قواعد آکادمی اسکار تنها فیلم‌هایی می‌توانند به‌عنوان نماینده کشورها برای رشته بهترین فیلم خارجی معرفی شوند که حداقل دو هفته در سینماهای آن کشور به نمایش درآیند.

اما احتمالا مشکل بزرگ ما در زمان سر رسیدن موعد این خواهد بود که از مهرماه سال گذشته تا امسال کمتر فیلمی در سینماهای ایران اکران شده که هم پیشتر در صحنه‌های بین‌المللی موفق شده باشد و هم اینکه شانس جدی برای رقابت در اسکار داشته باشد.

کدام فیلم‌های ایرانی شانس معرفی به اسکار را دارند؟

در مهلت دو ماه و چند روزه‌ای که سینمای ایران برای معرفی نماینده‌ای برای شرکت در اسکار دارد؛ شاید مهم‌ترین پرسش این باشد که سینمای ایران برای معرفی نماینده‌اش به اسکار کدام گزینه‌ها را دارد؟!

سینمای سوت‌و‌کور ایران

در واقع در شرایطی که آکادمی اسکار مهلت معرفی نمایندگان کشورهای مختلف برای رقابت در شاخه بهترین فیلم بین‌المللی اسکار ۲۰۲۳ را سوم اکتبر ۲۰۲۲ (۱۱ مهر ماه ۱۴۰۱) عنوان کرده است؛ به نظر می‌رسد برخلاف سالیان گذشته که شاهد رقابتی گرم در این حیطه بودیم، امسال سینمای ایران گزینه‌های چندان قدرتمندی برای رقابت با فیلم‌های کشورهای دیگر ندارد.

شاید بشود این‌گونه ماجرا را تحلیل کرد که برخلاف سال‌های اخیر که معرفی نماینده به اسکار میدان رقابت فیلم‌های زیادی بود و شورای منتخب باید از بین چندین فیلم یک فیلم را به‌عنوان نماینده با جاروجنگال و دعوها و انتقادهای فراوان معرفی می‌کردند، اما امسال هیأت انتخاب برای معرفی فیلم ایرانی به این رقابت گزینه‌های چندان ندارد.

این البته تقریباً در تمام سال‌هایی که اصغر فرهادی فیلمی برای نمایش نداشته، قابل مشاهده بوده است. در حقیقت از میان نزدیک به ۵۰ فیلمی که از پاییز گذشته تا امروز روی پرده سینماها آمده، کمتر می‌توان به فیلمی برخورد که هم شرایط زمانی اکران برای معرفی به اسکار را داشته باشد، هم پیشتر در مراسم و جشنواره‌های هنری حضور موفقی را به ثبت رسانده باشد و هم اینکه در صورت معرفی به اسکار توان، شایستگی یا حداقل تناسب لازم برای دیده شدن و جلب توجه اسکار را داشته باشد.

کدام فیلم‌ها؟

همان‌گونه که گفته شد براساس قواعد آکادمی اسکار تنها فیلم‌هایی می‌توانند به‌عنوان نماینده کشورها معرفی شوند که حداقل دو هفته در سینماهای آن کشور به نمایش عمومی درآمده باشند. اما مشکل بزرگ سینمای ایران این است که از مهرماه سال گذشته فیلمی روی پرده نداشته که هم حضور جشنواره‌ای موفقی داشته باشد و هم اینکه توان و شایستگی لازم برای دیده شدن و جلب توجه اسکار را داشته باشد و البته از سوی دیگر فیلم یا فیلم‌هایی هم که در فستیوال‌های خارجی توانسته‌اند نگاه‌ها را به خود جلب کنند، نه‌تنها تاکنون در ایران روی پرده نرفته‌اند که با توجه به شواهد و قرائن به نظر نمی‌رسد که به این زودی قادر به کسب این تجربه خواهند بود.

اگر بخواهیم به‌طور مشخص به فیلم‌هایی که شانس معرفی به اسکار را دارند، اشاره کنیم؛ باید گفت که علاوه بر کمدی‌هایی از جنس «انفرادی» و «سگ‌بند»، از ابتدای پاییز گذشته تا حال حاضر فیلم‌هایی، چون «آتابای»، «بندر بند»، «بی‌همه‌چیز»، «منصور»، «تومان»، «عنکبوت»، «بدون قرار قبلی»، «علف‌زار»، «مجبوریم»، «مرد بازنده»، «روز صفر»، «زالاوا»، «لامینور»، «مستطیل قرمز»، «صحنه‌زنی»، «رمانتیسیم عماد و طوبا»، «طلاخون» و «تی‌تی» روی پرده آمده‌اند که البته از بین این فیلم‌ها تنها معدودی از قبیل «آتابای»، «بی‌همه‌چیز»، «علف‌زار»، «مجبوریم»، «مرد بازنده» و «تی‌تی» مورد توجه منتقدان و داوران جشنواره‌های مختلف داخلی قرار گرفته‌اند.

یک فهرست ۶ فیلمی که مروری حتی گذرا بر تک‌تک‌شان و البته تناسب‌شان با سلیقه و ذائقه اسکار حکایت از این می‌کند که سینمای ایران برای تکیه بر فیلم‌های اکران شده‌اش در اسکار تنها و تنها «آتابای»، «بی‌همه‌چیز» و «علف‌زار» را دارد.

حتی با توجه به محلی بودن مسائل مطرح شده در «علف‌زار» می‌توان گفت که «آتابای» و «بی‌همه‌چیز» تنها فیلم‌های ایرانی مناسب امسال برای معرفی به اسکار هستند که البته با دقتی قریب به یقین هم می‌توان حدس زد که در اسکار به جایی نخواهند رسید و شاید نهایتاً خود را تا ۱۵ فیلم نهایی بالا بکشند.

بهترین انتخاب

البته به جز نزدیک به ۵۰ فیلمی که در سینمای ایران از پاییز سال گذشته تاکنون روی پرده سینماهای کشور آمده‌اند؛ سینمای ایران در این چند وقت فیلم «برادران لیلا» ساخته سعید روستایی را هم داشته که هم پخش‌کننده خارجی دارد، هم در جشنواره کن به موفقیتی نسبی رسیده است.

فیلمی که در صورت معرفی تا حد زیادی می‌تواند نماینده‌ای بهتر برای سینمای ایران به شمار آید. این فیلم البته یک مشکل بزرگ دارد و آن اینکه روی پرده سینماهای ایران نرفته است. اتفاقی که البته قرار بود همین تابستان امسال روی دهد، ولی سازمان سینمایی از اکران آن جلوگیری کرد و آن‌گونه هم که گفته و شنیده می‌شود قرار نیست به این زودی‌ها شاهد خبری از رفع توقیف آن باشیم.

انتخاب مدیران

البته ظاهراً مدیران سازمان سینمایی و وزارت ارشاد با کلیدواژه سینمای انقلابی به دنبال معرفی گزینه‌هایی دیگر به اسکار هستند. به خصوص که با توجه به این واقعیت که به جز دو فیلم اصغر فرهادی بقیه حضورهای سینمای ایران در اسکار تاکنون منتج به نتیجه‌ای در خور نشده، بار چندان سنگینی نیز بر شانه‌های مدیران احساس نمی‌شود.

از میان فیلم‌هایی که با سلیقه و اهداف و برنامه‌های مدیران فعلی سینمای ایران بیشتر همخوان است و به سهولت می‌توانند نماینده ایران در اسکار باشند، می‌توان به فیلم‌هایی، چون «هناس»، «منصور»، «بدون قرار قبلی»، «مرد بازنده» و «روز صفر» اشاره کرد که البته در بین این فیلم‌ها «هناس» و «بدون قرار قبلی» گزینه‌های مناسب‌تر و مساعدتری محسوب می‌شوند. فیلم‌هایی که نه تنها با حمایت‌های سخاوتمندانه نهادهای رسمی و صداوسیما مواجه شده‌اند که منتقدان رسانه‌های خاص هم حمایت‌های بی‌چون و چرایی از آن‌ها به عمل آورده‌اند.

با این حال، پرسشی نه چندان ساده معرفی این نوع فیلم‌ها به عنوان نماینده ایران را پیچیده جلوه می‌دهد: صرف نظر از این نکته که آیا اساساً موضوع این فیلم‌ها جذابیت جهانی دارد یا نه؛ اینکه این فیلم‌ها تاکنون حتی در یک فستیوال درجه یک و معتبر نتوانسته‌اند انتخاب شوند، آیا آن‌ها را مناسب حضور در رقابتی، چون اسکار جلوه می‌دهد؟

اهمیت شناسنامه ایرانی

پوران درخشنده با سابقه چند دوره حضور در هیأت معرفی فیلم ایرانی به اسکار: فیلمی باید به این رقابت جهانی معرفی شود که شناسنامه ایرانی داشته باشد. درواقع مهم‌ترین معیار انتخاب فیلم برای اسکار این است که آثار شناسنامه ایرانی داشته باشند و ویژگی‌های فرهنگی و اجتماعی زندگی در ایران را معرفی کنند. همچنین بالا بودن ضریب کیفی فیلم‌ها از جهت کارگردانی، فیلمنامه‌نویسی، نکات فنی و رعایت زبان سینما از دیگر معیارهای دآوری آثار برای معرفی به اسکار است.

زمانی که در هیأت انتخاب نماینده سینمای ایران برای آکادمی اسکار حضور داشتیم، با هرگونه اعمال سلیقه‌های شخصی مخالفت می‌کردم و می‌گفتم که در انتخاب آثار باید منفعت سینمای ایران را در نظر گرفت. معرفی چهره درست و انسانی از سینمای ایران به مهم‌ترین رویداد سینمایی در عرصه بین‌المللی از جمله وظایف داوران است، اما متأسفانه تجربه حضور من در هیأت‌های دآوری فیلم برای اسکار حاکی از وجود نگاه‌های غیرکارشناسی در انتخاب آثار بوده است.

فاکتورهای مختلف انتخاب

محمد اطبایی، پخش‌کننده بین‌المللی سینمای ایران: بارها درباره ویژگی‌های فیلم مناسب برای معرفی به اسکار بحث شده. در این زمینه باید گفت که پیش از هر چیزی باید آثاری در نظر گرفته شوند که دارای کیفیت ساخت مناسب، قصه جذاب و جهانشمول، ظرفیت ارتباط با مخاطب بین‌المللی، موفقیت در عرصه‌های جهانی و پخش‌کننده معتبر آمریکایی باشند، بنابراین مجموع این فاکتورها می‌تواند معیار انتخاب مناسب‌ترین گزینه برای معرفی به بخش اسکار خارجی‌زبان باشد و تنها یکی از این ویژگی‌ها یا حتی صرف نام یا جنسیت کارگردان نمی‌تواند دلیل انتخاب نماینده ایران به اسکار باشد.

درباره فیلم‌های امسال هم تنها چیزی که می‌توان گفت این است که بی‌تردید با توجه به سلیقه افراد و صاحب‌نظران آثار باکیفیت مختلفی وجود دارد، اما اغلب واجد همه شرایط لازم برای موفقیت در پروسه انتخاب اسکار خارجی نیستند. در واقع شماری به‌رغم موفقیت داخلی، شانس برای ایجاد ارتباط با مخاطب غیرایرانی را ندارند و شماری دیگر نیز تاکنون در رویدادهای بین‌المللی به نمایش درنیامده‌اند.

منبع: شهروند